

ترجمہ فارسی

رسالہ بدر الاسلام

مالہ بدر الاسلام و رسیرت نبوی علی صاحبہا الصلوٰۃ والسلام کہ بزبان
عربی از تالیفات مولانا مولوی محمد شبلی نعمانی بودہ است

مولوی محمد عبد الحمید صاحب

آزاد حرمہ نمودند

دبجارتی لیسٹ علی گڑھ یونیورسٹی

M.A. LIBRARY, A.M.U.

PE6946

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مَحَلُّ وَتَقْدِیْلِهِ - من بنده الی حمید و تعالیٰ - این نامہ را کہ برادر منظم مولانا شبلی نعمانی در شرح سیرت نبوی
ذات البیضاء و انتخاب زوہ ترتیب داده اند از تازی بفارسی در آوردم - و هذا ادا الشیء فی المقتضی

ولادت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

پنجمین خاندان مصطفی در سلسلہ حکومت کسری تولد فرمود و پدر آنجناب محمد النضر بن عبد المطلب بود و مادرش
بنی بنت وہب و در ایہ حلیمہ سدریہ آنحضرت دو ماہ بود کہ مجد اللہ برود و ہشت سال پس از واقعت فی لیل
ہم برادر ہمدم شتافت و ابو طالب را وصیت کرد تا آنحضرت را در کنار مہرب پرورید چون باغاب جوانی رسید
آوازہ پاکیزہ غولہ را بہ استکار سی آنجناب آویزہ گوش ہر پر و جوان شد تا آنکہ امین معینی را استبازش بخیز
دہم از بیجا فدیہ کرد کہ انوسہ اشتراف و دولت بود کار تجارتی باجناب پسر و آنحضرت پذیرفت و متاعش
بشام برودہ در آل بازرگانی سود برداشت چون باز آمدند و خدیجہ در کار باجناب صدق و صفاییش از ا

که گمان داشت در خواست کرده اعلیٰ حضرت باشد پس آنحضرت با اعمام خود ابوطالب و حمزه و چند دیگر که گمان پیش
پدرش که نویلین آمد بود بر نقد تاعقه کلنجری بسته شد از خبر پیروزی و قیام و ام کلثوم و فاطمه و اسم
(که بدان کیفیت پیغمبر) و طاهر و طیب بوجود آمد پسران آنجناب پیش از این هنگام پیغمبری سرور کنند اهل نماز
که و خیر آن از درهای این یافتند اسلام گرفتند

آغاز رسالت

آنحضرت چون چل سال شدند دیر پاک ایشانرا پیغمبری برگزید و ستم خان مجید نازل شد و در ازل
روزگار عرب بر یک ملت نبودند - گروهی دهریه بودند و میگفتند انما اهل الجاهلیة الدنیا
نصرت و یحیی و ما یملکنا الا الله - چون از روز رستخیز شدند میگفتند - ای خدا اگنا
عظما و ارفانا انما لصبح و فرب - و گروهی خدا را یگانه را می گرویدند مگر خداوندان خود را
هم از روح و فرشتگان پیش اینها در کارگاه گیتی دستکایستادند تا باطن را بنام شان
پیغمبر می پرستیدند - و میگفتند ما نعبد هذا الاله یقر بونا الی الله زلفه - و گروهی میگفتند
اگر فرشتگان یکی نخست را نیردانی هستند - با اینهمه در پرفاخری و باده خاری و قمار بازی
و به کاری و کشتن اولاد و معاملات بر بود - و کثرت نکاح و زنده در گور کردن دختران همه بر یک
صفت میسر می نمود چون پیغمبر خدا ایشان را بر راه راستین رهنمونی فرمود تا باطن را رسید و بلند و
بالا می بردند - و را بر پرستند بر آشفتنده و اعتقادات جمعی پیش آوردند و میگفتند انما نعبد الا الله
و انما نعبد الالهین - و بعد از این که تقید ایشان را در مستلزم سازند و گفتند ما سمعنا جلال فی اننا ینا الا اولین
الانسان ما الفینا علیه ابا عفا - پس چون اندک تیره درونی آن سخن را ایشان را در نگرفت - آنجا
بالا آمدن که خصله بد است داشت و از گنجائی فهم آن گروه چون نبود حق را ایشان ثابت

کرد و بتلقین تائید فرشت بر وجود انبیا و گارحت آورد و بوی آتی فرمودانی الله شک فاطر السموات
 والارض - اللّٰہی جہن سکہ اکامرض فرماشاء و السماء بناء - اللّٰہی
 یوسل الی یام فیلتر سحابا فیسط فی السماء کیف یشاء ویجعل کما یشاء الودن
 یشخ من خلا لہ - و گاہے بر یکاگی او تبا لے و لیلے روشن پیش آورد و بر غراند کو کانت
 فیما الہة الا الله لفسدنا و ما کانت معد من الہ اذا الذہب کل الہ بما خلقت
 ہمین یزدان ہذا بصفات قدسی کہ در غور حضرت کبرایش بود بستود و از انجہ سراسر جلالش
 نمود منزہ کرد و ہمین در نکوشش بت پرستی بخواند و اتخدا و امن دونہ الہة
 یخلقون شئنا و صو یخلقون - و لا یملکون لا فہمہم و لا ذکھم و لا یخفون و لا یخیرون
 و در اثبات تنجیز یا انکہ دور تر چیزے بہت از ادراک عامہ بقدرات روشن کہ فر فرغید این آیت
 سخن براند و بخواند العتاک لطفہ من منی عینہ فہ کان علقہ فخلق فوسط و چون از دیر باز پرتو
 بر خاکستہ بود و ہم از زمانہ پندی و امنوں پرستی پیغمبری را پارہ از خدائی دانستند ہر روز
 سے اندیشیدند ازین سخن کہ محمد صلعم دعوے پیغمبری فرمود و شکفت اندک و گفتند البتہ اللہ بشار
 رسولک - ما لہذا الرسول یا کل البطام و عیشی فی الکاسواق - و پیغمبر خدا از در
 شاعت گفتند ان فوسط لک حتی یقیر لنا من الکامرض ینبوعا و تکلون لک جنة
 من نخیل و عنب فقیل لہا ہذا بخیر ۱۱ و تسقط السماء کما ترعت علینا
 کفلا و تاتی باللہ و الملک کثر قلیلا او قوس فی السماء پس پیغمبر خدا فرمود
 یزدان پروردہ ازین کار برگرفت و از پیغمبری بایشان اثر ہرچ کشادہ تر باز نمود و بخواند
 اقول لکم عبدی خزائن اللہ و لا اعلما الخیب و لا اقول لکم عبدی ملک لا
 املک لنفسی خیر و لا نفعاً - و لو کنت اعلما الخیب لا استلکرت من الخیر و لا

منسرى السوء - انما انما بشيئ منكم يوحى الى انما الحكماء له واحد - ان اتبعك
 ما يوحى الي - ان انما الانذار وبشير لقوم يؤمنون - انى امرت ان اعبد الله
 مخلصا له الدين وامرت لان اكون اول المسلمين - وانما احاط ان عصيت
 حل اب يوم عظيم - ان الله لا يامركم ان تتخذوا المثلثة والنبين
 اسبابا - ان كنتم تحبون الله فاتبعوني يحبكم الله - وچون بروشنى توحيد
 انان فرد زدن كرد سبق خوشخوى ونيكو كردارى بيا موبخت وبرد قاتق حكم كه معاشرت وملت
 بعد ابرار ترين پايه رساند انشان را آگاه و كار بنده ساخت بخواند ليس البر ان تولوا وجوهكم
 قبل المشرق والمغرب ولكن البر من امن بالله - وانما المال على وجهه
 واليتيم والكريم ابى السيل والسائلين وفى الرقاب - لا تأكلوا اموالكم بينكم
 بالباطل وتدلوا بها الى الحكام لتاكلوا ذريعتهم اموال الناس بالباطل
 واتوا التياحى اموالهم ولا تتبدلوا الحثيث بالطيب ولا تأكلوا اموالكم الى اموالكم
 وبنوكم بينكم بنحوها باحسن منها ارددوها - انما الخمر والميسر والا نصاب والاذل
 حرم من عمل الشيطان فاجتنبوه - لا تقتلوا اولادكم خشية املاقكم تقتلوا
 النفس التى حرم الله الا بالحق - لا تقتل ما ليس لك به علم - لا تشنوا الارض
 مرجا - قد افلم المؤمنون الذين هم فى صلواتهم خاشعون والذين هم عن اللغو
 معصون - والذين هم لا ما فى صلواتهم وعملهم نرا عورت - عباد الرحمن الذين
 يمشون على الارض هونا واذ انما طلبهم الجاهلون تا لو اسلا ما - الذين
 اذا لقوا لقوا لم يسرفوا ولم يقتروا وكان بين ذلك قواما - واذ اسروا بالقتل
 كراما - وامنهم شهودى بلقيم

آغاز دعوت

نخستین پیغمبر خدا انسانی دعوت اسلام میفرمود و خدیجه و علی بن ابی طالب (که بخانه پیغمبر پیش میایستاد)
 و ابو بکر که تا پیش جسد آمدند و او ایمن آوردند و پس از آن دعوت ابو بکر عثمان بن عفان
 و عبد الرحمن بن عوف و سعید بن ابی وقاص و زبیر و طلحه و سلمان گرفتند - چون سه سال برین آمد
 وحی رسید - و اندک پیش از آنکه اهل قریب بیایند - پس آنحضرت علی را بخواند و مباحث حق کار طعام
 از پدر او لا و مطلب اشارت نموده و تا نور دینی ساخته شد و خوان گسترده گشت و او لا و مطلب که پیش
 تن بود همه گرد آمدند و نشستند و خوردند و چون دست بگرفتند پیغمبر خواست تا در سخن باز کند که
 ابو لباب زبان کشاد و بگفتنای معینی همه را از راه برد و آن بزم بر هم زد پس پیغمبر خدا اعلیٰ فرمود
 که خود این چنین طحاسی بساز چون بر روز دیگر مردان از خورش فایز گشتند پیغمبر خدا بر خاست و
 گفت که فرمان خدا شما را را بر آید و انی سے خواهم کیست که درین کار بیادری من برخیزند و
 همه را در بر هم کشیدند و گزافیان علی عرضند داشت که منعم - اگر چه از همه که چاک ترم و پشیمان من گشت
 دارد و مشک سان بستم - برین سخن همه خنده زان بر خاستند و فرستند - پیغمبر همچنان و عطف و نصیب
 گشت و بیتان را بر شتی یا در سه سوای تا همه با پیشی بر سر رفتند و ابو طالب همواره پیغمبر را از پایشان
 در میان داشتند - روزی سه چند از قریشیان که در آن عتبه و شیب و جلیل و ولید ابن میسر و نیز بودند
 پیش ابو طالب آمدند و گفتند که برادر زاده شما نکویش ندیب و بزرگان مایکند - اکنون یا باز وارش
 یا بیل تا کینیر این کارش بچنانیم - ابو طالب بملطف و نرمی ایشان را بگرد آید و پیغمبر همچنان بر کار خود بود
 باز دیگر ایشان که از شتم بیک وقتند پیش ابو طالب آمده گفتند اگر اکنون باز نیاید وارش یا هر دو شما و رس
 آویریم تا خون کی ازین هر دو طاقه بجاک بیامیزیم - ابو طالب با پیغمبر گفت که اسنے برادر زاده ہیں

چه کار کرده پیغمبر دانست که این ہم بزار شد فرمود اگر آفتاب را در یک دست من و ماه را در دست دیگر
 من نهند و گویند که دست از این کار بردار من تو اغم و بدیدہ اشک بگر دایند و از برادر خواست -
 ابوطالب آگوش دادش و بخواندش و گفت بگو هر آنچه خواهی هرگز ترا دشمنان نسپارم پس ہر
 نامسلمانی بازار مسلمانان دندال تیر کرد و در ہر قبیلہ ہر کراہی چارہ و ناتواں یافتند بستم گوناگون
 خوبانند تا از اسلام باز گردانند از ان پنجارگان کیے بلال بود کہ اُمیہ ابن ابی خلف اور اور شدت
 تیز رریگ قیدیہ گاہ بخ بر زمین دگاہ بر پشت بجا اندیے و سنگ پارہ بگراں بر سببہ اش ہمارے
 و گفتے گدازمت الا انکہ میری یا از محمد برگردی - ویکے از ان لینے بود کہ عمر اور آزادا دادے وچوں
 دے بگذاشتے بگفتی ان نیست کہ بخشد مت بلکہ خود ستوہ آدہ ام ابو بکر اور بخیر و آزاد کرد و کیکی ان
 زخمیہ بود کہ ہستماے ابو ہل نابینا گشت ابو ہل گفت کہ لات و غوسے چہانت بہر و نہ گفت انما از چہ
 خبر از قضاے آسمانی بود کہ ہر من شد و آمد و چہیں بسیارے از مسلمانان جفا کشیدند -

اسلام عمر بن الخطاب

از باب عمر اسلام آورد و او عروے دلاور و تند و وچندان با مسلمانان سگزار و پشت کہ
 روزے بکشتن پیغمبر خدا تیغ از میان بیا و بخت و برخواست یکے ہر راہ ہوسے بر فور و گفت موسے
 محمد چہ روی خود و ما و برادر تو سلمان گشتہ اند پس عمر موسے ایشان ہستانت و شیعہ کہ قرآن
 میخوانند ایشان قرآن را بنفقتہ و غشوش ہشتند عمر ظاہر خود را چند ان فردا گفت کہ از تیش
 خون چکیہ خواہرش گفت ہر چہ خواہی کن ما از دین مجسمہ برنے گویم و عمر ہم از دین چکیہ
 شرمندہ گشت گفت آن ہشتہ کہ میخواند یکجا ہست ما ہم کہ محمد چہ آوزدہ ہست آن ہشتہ را
 عمر بنید و اندکے خواند و در دلش ہراس آمد پس بجناب کہ ایشان را قرآن سے آموخت گفت

بچو بہرچوں بردر پیغمبر خدا آمدند بر روسے شان درش نسل از کردہ بودند۔ دستوری خواست
 و اندرون آمد پیغمبر خدا بر خاست و دامن عمر گرفت و گفت ای ابن خطاب یہ کار آمدی گفت
 تا بخدا و رسول ایمان آورم پیغمبر نعرہ بکیر بلند نمود و مسلمانان یکجا گردیدند عمر رسید
 کہ از قریشیاں کیست کہ چوں باجر اسے بشنود ہماں دشمنی طشت از باہم کند گفتہ جیل ابن ہشیر
 است عمر کوے رسید گفت کہ مسلمان گشتم جیل رداں شد ہوسے کعبہ و فریاد بر کشید کہ ای
 مشر قریش عمر تیر تگشت عمر ہم کہ دنیا لاش رداں بود نہ ہودے دروغ ست کہ مسلمان گشتم
 تا اگر ہنگام بر خاستند دوسے آویختند عمر گفت ہر چہ خواہید کہ بنید اگر صد سہم میشودیم آں رداں
 بر پیغمبر یاد رکہ باہم یا شاہ۔ در این میان عاص ابن دائل رسید و گفت این مرد را بگذازید خود پیش
 بی عدی گذارندش لاجرم باز آمدند۔ اما رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم پس از آزار شاں سخت
 زحمت و دشت۔ ہمہ باجناب استنزلے کردند یکے گفتہ یا ایہا الذی نزل علیہ اللہ
 انک لم یغفر۔ قلوبنا فی الکنتہ۔ مات دعونا الیہ و فی آذاننا دق و من یلینا
 و ینک حجاب۔ و دیگرے گفتے ابعت اللہ بشار اس سوکا ان ہذا السیاح صلی
 اضلعت احلام۔ بل افترک ابن ہوشاعر۔ ان ہذا الساطیر الاولین۔ لا
 تصحوا الفہرات و الغوافیر۔ انما یعلمہ بشر۔ انوم کما امن السفہاء۔
 و در آزار انجناب ابولہب و ابوہیل و امیہ ابن خلف و حرث ابن قیس و ولید ابن مغیرہ و عاص
 ابن دائل سخت تر بودند سقطے گفتند و سوزہ اش سے گیفتند۔ و بردر ش سگیں و پیدیہا
 سے انداختند و چوں پوچھ بر خاستی تگدیش میکردند و سنگ سوتے اوسے انداختند و محو فاسے
 کردند۔

ہجرت احباب بسوسے حبشہ

چوں آنچہ پیر اویہ کہ باوسے پیر دانش ہم در رخ صعب افتاده اند و سترے داد تاہر کرا باوری
 و مانعے نباشد بسوسے حبش ہجرت یکنزد کہ بادشاہ انجا باکسے ششم رواند اردو چون خدا شمارا
 سازد و گدراہست کند باز آید پس عثمان ابن عفان با صلیح خود رقیہ بنت ابی ذریر بن العولم
 و غیر اُن کماگی وہ وہ بود و بدو راہ رجب در سال نهم نبوی بخشی سوار شدند و بسوسے نجاشی فرستند
 و این شصتین ہجرت و اسلام بود باز جعفر ابن ابی طالب رفت و مسلمانان پیچہ راہ حبش افتادند تا کہ
 شمار ہوا چون نامشتاد و سہ مرداں و بیحدہ زناں رسید پس قریش در طلب ایشان عبد اللہ بن مسعود
 ابن العاص را بار معانے پیش نجاشی فرستادند و مسلمانان را از وسوسے خواہند نجاشی نہ پذیرفت و تا کہ
 باز آمدند و چون قریش دیدند کہ اسلام و آدم افزوں شد و پیماں بستند کہ نہ بخار با بنی ہاشم نہ بی
 تکلج و بیع و شرا کنند و دہند نامہ نوشتند و درون کعبہ انداختند پس جبکہ بنی ہاشم چہ مسلمان و چہ کافر را طلب
 مگردانند مگر وہ او در آمدند مگر ابوسب (کہ نامش عبد العزی ابن عبد المطلب بود) از ایشان برید و
 باقی پیش پیوست و بریں حالت ہمدی ہاشم با پیغمبر خدا تا سہ سال بودند و ہماہرین خبر رسید کہ اہل مسکہ
 مسلمان گرفتند بریں آگی از آہناسی و مسکہ کس باز آمدند و چون نزد کہ رسیدند ناراستی این سخن بر
 ایشان آشکار شد باز گزیر یکے ہم جز ہمانے بکہ در آمدن تو اوست باز دریں میان چند کس در شکستن
 آن عبد برخاستند و نزد یک جیون گرد آمدند و ہا ہم پیماں بستند و ہا ہیر ابن امینہ را نزد بے گفت
 کہ من قدیم پیشتر نهم و فردا سے آن ہمہ انجن گشتند و زیر طواف کعبہ منوہ رد و سوبے بردیاں
 کرد و گفت ای اہل کہ ارا خود کشام و پوشش ہیماست و کار بنی ہاشم ہاں رسیدہ است
 کہ چیز سے خریدن یا فروختن سے تو اند بجز اتا این عبد نامہ بے آنومی را چاک نزد فردا نشینم

مخالفان فیروزی و دہوتائی کہ عنان حکومت بہت با بیماری - فرمود کہ اس خود در دست خداست
 بیکر خواہ پیشہ گفت چہ سود کہ خود را در اہل سازیم و کار بہت دیگر سے افتد - پچیس روز سے نزد
 عقبہ با گرو سے از قبیلہ خزرج کہ باشندگان دینہ بودند بر خرم و ہر روز ستمہ خود پریشان
 اسلام عرض کرد و بختے از قرآن بر خواند اینہا کہ شش تن بودند یکی اسلام آوردند و چون بدیشہ
 بانو گشتند بیکر ان گفتند تا این سخن در شرب آوازہ گشت - و در سال دیگر کو سمج دو آوازہ تن
 از انصار آمدند و بیعت کردند ہر ایکہ با خدا انہا زیارند و روزی نکلند و بکارنی نکلند و فرزند ان نکشند
 پیغمبر خدا مصعب بن عمیر با ایشان ہر اہ کہ و تا شرائع اسلام بایشان بیاموزد - اکنون در مدینہ ہر گونہ
 روشنائی اسلام یافت تا آنکہ خاندانہ کہ در دوسے دوسے یازنے مسلمان نبود - لیکن از چند سے
 مصعب بن عمیر با ہمتا دوسہ مسلمانان بکہ باز آمد ایشان با پیغمبر خدا وعدہ کردند کہ در میانہ ایم تشریف
 بجاسے عقبہ ہنگی بیایم پس پیغمبر خدا با ہم خود عباس کہ ہنوز مشرک بود بر سید - عباس گفت یا
 معشر خزرج میند اینکہ محمد در میانہ انہا عزت و مناعت بہت و با اینہما ہمتا رفیق ہوا ہر پس
 اگر در یاد و پیش آمدہ ہستید و از بد و شنائش نگہبانی کنید اورا پذیرا شوید و اگر مرد و انکار آید ہم اکنون
 بگذارید و دوسے از انصار گفت یا معشر خزرج بچہ میند اینکہ بچہ شہ طاعت میکنید تا با سیاہ و سونج
 (عرب و عجم) پر خاش سے خرید - پس اگر بیزاد خواہید شد ہم اکنون باید کہ بچہ ایں دانع مذلت
 در دنیا و عاقبت چہ بین شما باند و اگر بوفائش میان بندید و شش بگیرد کہ دنیا و عاقبت ہر بند شود
 گفتند بیکر و مال و جانما سے گرای و ہر کار او کنیم پس بریں سخن بیعت نمودند کہ از ان بچہ زدن
 و فرزند خود را حصانت کنیم ہم اورا انجمن شوم - و بکرنہ باز گشتند - و پیغمبر خدا اصحاب را
 فرمود تا ہر مینہ بچہ کہ کردند و با دوسے ابو بکر و علی رضی اللہ عنہما باندند و بقیہ ذی الحجہ و محرم و صفر بکہ
 ہر آوازہ در برج الاول ایشان نیز غریمت مینہ را تعصیم دادند -

ہجرت بسوئے مدینہ

[illegible]

را بشنیدند و گفتند ای ای که کائنات بجا نیکی مسجد نبوت نشست و پیغمبر خدا فرو شد و ابوالیوب انصاری
 بجای او راه خانه خود رود و آنحضرت نزد ابوالیوب بیارامید تا آنکه بنام مسجد بخوی و خانه اش را سازد و
 درین سال عید الفجرین زیر پیداشد و مهاجرین درین سال بهر نخستین پیغمبر شده و پیغمبر خدا در میان
 مهاجرین و انصار عید اخوت بست تا بعدیکه در روز شنبه و متاع فشان برابری داد و سال دوم تحویل
 قبله شد و پس از رسیدن آنحضرت به مدینه مکی پیروزه ماه سویمیت المقدس نماز گذاردند و درین
 سال روز جمعه و رمضان فرض شد و غزوه بدر کبری واقع شد و باعث این جنگ آن بود که از
 سرانجام هجرت مسلمانان به مدینه قریش هیچکس از کینه فارغ نشدند تا بعدیکه ابوجعل در روزی نهانی آمد و
 عیاش بن ربیع را فریفت و دشمنان داد و بگم برود و بند کرد و همچنین پیوسته در پی مسلمانان بودند و
 پیغمبر خدا چیز جایبوس میفرستاد تا از کار سازی آنها آگاهی یابد و بدفش کوشید تا آنکه از هر دو طرف آتش
 کین برآید و او نیز شش چتر روئے نمود - درین میان قریشیان را کاروانی که ابو سفیان سالار
 بود از شام باز می آمد ابو سفیان گفت که هر که شکست شما را در او بفریش بر فرستاد تا از کینه مردان
 و از شران یمن ابولکب نیامده بود و اینها قصد و بخواه مردان بجای و صد اسب بودند و چون پیغمبر
 آگهی یافت بر آن سفر نمود تا بر خیزد بر سر چیتی نمود و چند سستی گرفتند - تنه چند خواستند تا پل
 اینانیان بر کاروان بزنند مگر آنحضرت پسندید - مع القصد از نویسنده بر غایت تأییدش را باز دارد
 چنانکه در تزیل آمده که اخراجت ربیع و بیت با تلخ دان من و حاکم المومنین
 کما یرون - یجادونک فی الحی بعد ماتین کما فیما قوت الی المونین هم یطردون -
 و اذ بعد کما الله احدی الطائفین افعالک و قو و ث ان غیر ذلک البتة
 انکون لک و یرید الله ان یحق الحق بکلمته و یقطع دابر الکافین - بنوم او رمضان
 سه هجرت با صد و پنجاه مردان و سیج این راه کرد و از آنها هفتاد و هفت مهاجر و دیگر

انصار بودند و مقدار در برین الحوام پس دو سوار بودند چون شتران از هفتاد پیش بودند
 ثوبت بنوبت بر آنها سوار میشدند و در میان پیغمبر و علی و زید یک شتر بود و با ابو بکر و عمر
 و عبدالرحمن بن عوف یک شتر و همچنین دیگران را و لوازم را محصب بن حمیر گرفت و را
 دست علی بن ابی طالب بود و پیغمبر شنید که قریش در میان انصاف و هزار هستند و عقیقه و
 شقیه و لیکه و الوهل و عمر بن عبدود و دیگران صنادید قریش در آن موجود هستند اصحاب
 فرمود اینک که بگر گزیناسی خود را پیش شما انداخته است الان ایشان را سه طلب کرد پس
 ابو بکر خاست و خوش گفت پس عمر بر خاست و داد سخن داد باز مقدار برخاست و گفت یا رسول
 اکرم بجز خدایت فرمان داد که با تو باشیم جدا چنان گویم که بنی اسرائیل با موسی گفتند که تو
 با خداست خود برود جنگ ساز ما اینجا نشسته ایم ای پیغمبر اگر ابرک انعام را یعنی سریر پیش
 بری همراه تو جنگ کنیم پس آنحضرت فرمود ای مردمان مرا مشورت دهید و مردانش انصار
 بودند پس سعد بن معاذ برخاست و گفت که ما را خواسته فرمود آری گفت ای تو ایمان آوردی
 بر پیغمبر خدا اینک ترا فرستاد اگر از بحر بری و بیانش در آئی ما هم در آئیم - کوتاهی سخن آنحضرت
 در روان شد و نزدیک از سه فرود آمد و چون هر دو گروه در برابر یکدیگر آمدند از بیت پرستان
 عقیقه و شقیه پسران ربیع و ولید بن عقیه بیرون آمدند و ازین طرف خوف و متوذر پسران عوف
 و عبد العزیز و داحیه بیرون شدند - پرسیدند کیانید گفتند انصار را یتیم - گفتند با شما کار نداریم
 ای صنادید عرب که هم پادشاهان پیش آیند پس آنحضرت فرمود ای حمزه بن عبد مناف عقیقه و بن الحارث
 بن عبد المطلب بر خیز - و ای علی بن ابی طالب بر خیز - بر آمد و همانم شقیه را بکشت - و همچنین علی و ولید را
 بجاگ انگشت - و عقیقه و عقیقه بر یکدیگر دست کشادند و هر یک بر تن آورد و خود را شمشیر انگشت عقیقه بجا
 در میان حمزه و علی رضی الله عنهما بر عقیقه بر جیدند و بکشتندش و عقیقه را بر داشته پیش پیغمبر خدا

بودند. عقیقه گفت ای رسول الله اگر شنید گشتم فرمود بلی بشهادت رسیدی گفت اگر بولطاف
 امروز را دیدی بازوانی که گفتارش "و شمله حتی نصبح حوله" و نذل عن
 ابنا و الحلیه" در مادر سبب تر است. پس هر دو گروه در هم افتادند و خون هم ریختند
 طاعت پرستان را شکست روی داد و هنگامیکه بندهایان بدرین رسیدند و روسه سیل بن عمر بود
 سوده صاحبده آنحضرت گفتش خود را چون زمان پرشمنان سپیدی چرا امروزان جان ندادی
 آنحضرت بشنید با سوده فرمود "الا اے سوده با خدا در رسول او" گفت یا رسول الله چون او را
 بعین حال دیدم غریبتن داری توانستم. آنحضرت فرمود بایندهایان هر بانی کنید تا آنکه طعام خود را
 پیش اسیران بدهند. با بکله قریش خدیو دادند و بندهایان را که مقتاد تن بودند را نمودند و
 مسلمانان که در بدر کشته شدند چهارده بودند شش تن از مهاجرین و هشت از انصار. و قریش
 بر کشندگان خویش شیون کردند باز گفتند باید خاموش شویم تا محمد و اصحابش شهادت کنند. اسود بن
 عبد یغوث که پسرانش زخمه و عقیل و حرث کشته شدند و میخواست برایشان بگریه اما از محبت نداشت
 ناله افکند بشنید خود که نایاب بود. علامش را گفت "گر و تلورس ماتم با دند بر و دپرس و باز آئی
 و باز گزایم" فرمود گیم که در دغم آتش گرفته است با غلام باز آمد و گفت زنی را شتر که گم شده
 است بر آن میگردد پس اسود و شترس چند گفت که آغازش چنین است

انک ان تذلل لها بعید	و یمنعها من النوم السجود
ولا تبک اعطاک بک و کن	علی بدن تقاصرت الجود
فیک ان بکیت علی عقیل	و لکی جارتا اهدا لا سود

و ابو سفیان سوگند خورد که تا با محمد جنگ نیارد از طبیب و نسا هر که را بپوشد. پس با دود
 سوار برخاست و پیش از خود چند را بدرین فرستاد تا اینها را انصار سینه چند را پیشند

چون پیغمبر خدا بشنید تا دم برخواست ابو سفیان بگریخت و ایان سو ق را می انداختند تا
 مسک شوند و از نیایں جنگ را غزوة السو ق خوانند. هم درین سال عهدی بفاطمه علی
 عمناء بستند. زمین پس پیوسته شریکین فراهم سے آمدند تا برآزار مسلمانان کلمه سازدند
 و عقیده بنی سلیم و غیر آن بار بار جمع شدند مگر هر چه در خور یاد نتوانستند کرد.
 چون سال سوم در آمد واقعه جنگ احد در و سه افتاد چنان شد که تهنه چند از صنادید قریش بر
 ابو سفیان آمدند و از و سه و اصحابش که اهل تجارت بودند یادوری خوانستند ایشان پذیرفتند
 عمر بن العاص و غیره چار کس را بر آغا لیدن قوم عرب بفرستاد تا اگر و سه از تعقیب و کشتن
 پیروز فراهم آمد و قریش با صنادید و اصحابش خود برخاست و حنین بن مطعم غلامش را که بنام وحشی
 و بر نسب گنجی بود و جزیر اش کمتر خطا کرده بخواند و گفت اگر محو را کشتی ترا آزاد کنم ابو سفیان
 سالار شد و زن خود و هند بنت عتبہ را با خود گرفت و پنجین دیگر اعیان قریش زن آن خود را
 را همراه گرفتند تا ترس نام و رنگ گریختن خوانند و زنان هم دهن پرند و کشتگان پدر
 مرثیه بخوانند تا خون شبه کاب بخوش آید و با ایشان ابو عامر انصاری بود که از پیغمبر خدا و سنی بست
 و بکمی رفت. مع القصد راه برداشتند و روز چار شبه چارم شوال ستمه نیمی الحلیقه کتبت
 در برابر مدینه فرود شدند و ایشان یکی سب هزار بودند و هفت صد از آن زره پوش و دو صد
 سوار بشمار آمدند.

چون ای پیغمبر خدا رسید خواست تا در مدینه بماند و هم روز پنجشنبه جنگ دهد مگر و سه از صفا گفتند
 باید بیرون رویم پس پیغمبر خدا ابن کتوم را ولایت مدینه بستند. و بایکزار مردی که از آن
 صد هزاره پوش و دو سوار بودند از مدینه بیرون آمد چون در میان مدینه و احد رسید جده المد بن ابی
 گریخته از مردان با فرستاد پیغمبر خدا تا بحدوة الوادی فرود آمد و پشت لشکر و سه احد کرد.

ابوسفیان بالنصار پیغام فرستاد کہ پسر مسلم را بکندارید و دیگر باشاکار سے ندا ریم و باز گویم
انصار در پانچویں سخن حرفها گفتند کہ کنار را اگر انقادا کنوں مشرکان آاوه پیکار شدند۔
خالد بن ولید را بمینہ سپردند و عکرمہ بن ابی جہل را بمیسرہ گذاشتند۔ و پیغمبر خدا بکنداران را کہ چاہ
تین بودند بکشت شکریداشت و مصعب بن عمیر را علم سپرد و زہیر را بر خیل گماشت و حمزہ
لشکر را پیش خود کردہ سوسے دشمن بجنبید۔ چون ہر دو گروہ رو در ہم آوردند و بر یکدیگر زدند
ہند زن ابوسفیان با صاحبات خود بر خاست و دھماے زدند و ہند سے سر دھست

نحن بنات طارق ۛ نمشی علی النار ۛ نمشی علی النار ۛ ان تقبلوا النار ۛ

او تدبر و انقاروت

پس مردان جنگ پاسے فشر زدند و سخت کوشیدند و حمزہ و علی با بنو اندرون کم شدند و خدا
توانا بر خلمانان فیروزی فرستاد و بخت پرستان رو در گریز نہادند و گرکانداران را از دست
غلبت گرفت و از جایکہ پیغمبر ایشان را فرمودہ بود کہ ہرگز نگزارند بچند تا خالد با مردمان خود
از پس مسلمانان بپادہ و بکنداران زد و بکشت و ایشان بر مسلمانان اند و طرہ در میان
گرفتند و پیرہ شد و از اس سنگما کہے پر اندند و برب مبارک گزند آمد و دندان را با عیزدیریں
شکستہ شد و بر رخسار و پیشانی مبارک زخمے رسید تا آنحضرت بیفتاد و کاسہ زانوس حضرت
شوارہ گشت تنے چند پیش پیغمبر خدا بجا طاعت و سہ جنگ سے نمود و تا چکیس از انصار
کشتہ شد و ابوہ جانہ خود را سپر آنحضرت ساخت کہ پیکان بر پشت میخورد و او بچنان آغوش
خود بردے باز داشتہ۔ و مصعب بن عمیر در ان کوشش جان بسپرد و قاتلش را کشت
کہ پیغمبر خدا را کشتہ است قبریش از گشتا و گفت کہ محمد را بکشتیم و شور بر خاست و کارہا گویا
شد و پر بگندگی انقادا کرتے چند کہ در ان علی و ابو بکر و عمر و حمزہ و پاسبانانند و ریں

میان انس بن بصیر خدیج کس را از همانا جری دید که دست از کار باز کشیده اند بر سید چرامی کوشید
 گفتند پیغمبر خدا کشته شد گفت زندگی پس از او سبب بکار آمدن بکسیر بیکار که او بود پس
 همه اهل پاسبی استوار کردند و کشته شد تا کشته شدند و هندو صابا جانش کشته شد و مسلمانان را
 گوش دادی سبب بریدند و هندو پاسبی حمزه رضی الله عنه را (که از جمله شهیدان بود) بریدند و بیکار
 آورد و بجایند و ابوسفیان با مردان خود که بر آمد و با ملک بر کشید الحرب بیست سال بحال بود
 بیوم و چون ابوسفیان باز سبب گردید از داد که سال دیگر آواره جنگ باشند پیغمبر خدا
 یک روز خود تا کشته شدگان را دیدن گرفت سعد انصاری را دید که رفته داشت سعدش گفت
 پیغمبر خدا از من سلام رسان و گوئی که خدا کشته شد من خسته از امت برساند و قوم مرا بگوئی
 که تا در محاسن گزیده است اگر پیغمبر خدا از آن روز رسیده است خدا شاد است از آن روز
 بخوابد و این گفت و جان بجان آن فرس بسپرد و خفیه خواهر حمزه بر آمد تا بر او خود را میزد
 و پیغمبر خدا بر سرش را فرود که او را باز و از دکانه تپاش ندیدند و سیر از فرمودن پیغمبر انگاهش
 کرد گفت سید خدایم که بر او در مسئله کرده اند و این در راه خدا ایست و بر حسن او
 نماز بجا آورده و سبب کرد چون شهیدان را دفن کردند و پیغمبر خدا باز سبب آمدن از انصاری
 که پدر و شوهرش شهید گشته بودند و دیدند که چون جزو گیشان بشنید گفت بار سبب از پیغمبر خدا
 بگوئید گفتند و چنان است که آن روز سبب شد گفت خواجه که بیم او را چون نگاه بر چهره جایون
 افکند گفت پنهان تویی همه اند و بویچ است و این باز گشت بر من روز نشند بود -

و درین سال جنگ حرار الا سدر و محمود و چاه شد که پیغمبر خدا بدین اندیشه که کفار باز کشید
 با عقیان بیرون آمدن مشرکان فرو شوکت مسلمانان بر پیشند و اصحاب را از شدت بجزار الا
 که از دیدن عقیان است بر سید ابوسفیان اجمع از مشرکین بر انتیصال مسلمانان بیرون

آمده بود و بر دوش رسیده بودند که بر معبد الخزان بر خور و پرسید که انوسه تو چه حالت هست
گفت صحیح باشم بیرون آمده است که ششش را ندیده ام ناگزیر ابو سفیان بکمر باز گشت
و در سخن پیغمبر ماه صفر غزوة الیچ پیش آمده باعث آن بود که قوس از عضل و قاره پیغمبر
خدا آمدند و گفتند ما که را همراه فرما که احکام شریعت را بر ما مقرر و پیغمبر خدا شش تن
را با ایشان همراه کرد چوب بریح را که انگیر سر بر دوشی نایل را رسیدند با مسلمانان
که کردند لاجرم اصحاب با هم دست از استیصال برداشتند و نماند ایشان سه تن کشته شدند و سیر
سیر گشتند اینها را بکمر بردند و بقریش فروختند تا همدا را اگر روشن زدند

جنگ

بعد از سال در ماه صفر جنگ بر مونه رود او و چنان پیش آمد که ابو برادر پیش پیغمبر خدا
گفت اگر سوخته اهل بنده ست چند را فرستی امید هست که سخت را بپذیرند فرمود بر جان اصحاب
سیکنم گفت من ضامنم پس پیغمبر خدا سفیران را با چهل تن از گزیدگان مسلمانان گسیل
کرد - رفتند و بر مونه (که از مدینه چهار روز است) فرود شدند و نامه آنحضرت را سوخته مامور این
لطیفی که عمر از ایشان بود فرستادند و نامه بر رانکشتند و با سنگ اصحاب اندوه شدند
پس از آن بزرگش هشتم اصحاب یکایک کشته شدند مگر کعب ابن زید که به برادران و بندها در
کشتگان افتاده بود و در جلاقت به پیغمبر خدا رسید

جنگ

بعد از سال به ماه شعبان جنگ بر ثانیه بود - پیغمبر خدا بنواخته ابو سفیان را نزد پیغمبر
آمده بجایه بدر فرود شد و هشت شب در آنجا ماند ابو سفیان تا امر الطهران رسید و باز گشت
و در سال پیغمبر خدا از یزید ابن ابی سفيان را با موهن کتابت بود و فرمان داد - و بعد از سال چاکر
بصفت گویند حسین ابن علی علیه السلام پیدا شد

جنگ

در سینه پنجم جنگ خندق پیش آمد و چنان بود که بودان بنی نضیر گرو چینه فرام آمد و فرمود

جنگ

قریش که رسیدند و جنگ پیچید ایشان را غلبه داد و گفتند تا او را برادر کشیم شما را برایشیم قریش بر زمین رفتند باز به
 قبیله عطفان آمدند و چنان گفتند و ایشان هم پذیرفتند پس قریش به سالاری ابوسفیان و عطفان سر داری
 عیدینه بروی آمد چون پیغمبر ایشان را کشید بنی قریظه که مسلمان فارسی را زده بود فرمان داد و قریش با او در میان کشیدند
 و به گدازگاه سیلما سه روزه رفتند و شدند و عطفان با پیروان خود به پله ای آمدند و بنی قریظه که
 با پیغمبر خدا عهد بسته بودند اهل قریش ایشان را چنان بر حلیت فرو گرفتند که آخر ایشان عهد را
 بشکستند و دشمنان پیغمبر پیوستند و مشرکان گرد حبیق محاصره کردند و بست اندر روز به روز
 از دو طرف همین تیر اندازی بکار بود تا آنکه چند سواران قریش که عمر بن عبدود و حکم بن ابی
 جهل در آن بودند برآمدند و سر خندق ایستادند و بجای تنگ انبوه شدند و اسپ را بچولان
 در آوردند عمر بن عبدود معلم بیرون آمد تا پای اسبش بنشاند و سوار بر اسبش ایستاد
 کرم الله وجهه برآمد و بفرستاد که پیغمبر را از پاسه در آورد پس اسپ اسه شای در گریز
 آمدند - ایزد بیلان ایشان اختلاف در افکند - ایام سراب بود و باوند و سرود و زمین گرفت که خیمه
 و خورشان بر سره کنند و بر هم می زدند تا که در تنزیل آمد یا ایها الذین آمنوا اخرجوا
 منکم الله علیکم اذا جاءکم جنود فاسر مسلکنا علیهم و یا جنود الله قواها
 قریش رخت نه ریخت بر بستند و عطفان هم ازین آگهی راه خود گرفتند -

پس در سال جنگ بنی قریظه پیش آمد و چنان بودند که چو دای در کین تو زی با مسلمانان از
 همه پیش بودند و هیچ عهد و پیمان بجای نماند و پیغمبر خدا در مدینه تا آغاز هجرت بایشان
 عهد بسته بود و چون هنگام جنگ بدر عهد را بشکستند پیغمبر خدا موسی ایمنایم و فرمود زان روز
 سیاحتی که قریش دیدند تیر کشیدند گفتند ای پیغمبر چه می نازی - با تو می دوچار شدی که بجنگ جنگ
 آگاه نبودند و آن عهد نامه پیش آنحضرت بنیداختند پس پیغمبر خدا در منتصف راه شوال ششده ایشان را

در آن روز

تا پانزده روزه در محاصره داشت سپس حکومت پیغمبر خدا فرود آمدند و عبد الله بن ابی عرق از
 دست بگیران مبارک برد. و گفت ای محمد نگوئی کن پیغمبر خدا فرمان داد تا از طین
 بیرون کرده بنشینند. و سپس واقعه هست که جنگ بنی قریظه نامیده شد. از کعب
 بن الاشرف یهودی در سینه بکمر رفت و بر کشتگان بدر گشت و ایشان را بر انگشت و ابو
 رافع یهودی با دویاد پشد تا قتل بر انگشتند و در سینه چون پیغمبر خدا سوسه بنی نظیر گرفت
 تا از ایشان در داد ای یاری خواهد بر کشتش همان گشتند. پیغمبر خدا آگهی یافت و
 ایشان را پس از محاصره بجایه وطن فرمان داد. و بنو قریظه با آنکه عهد و امانت با حضرت
 بسته بودند از بر آغاییدن قریش و پشت گرمی ایشان در واقعه خندق عهد را بشکستند و
 بدین منی آشکارا بر آمدند. پس پیغمبر خدا بفر دایه جنگ خندق که بواقع اخراج هم نام آورده است
 بیرون آمد و پانزده روزه بر ایشان محاصره فرمود چون کارشان بجا رسید و طهارت و دلش
 هر اس انگشت بر فرمان پیغمبر خدا فرود آمدند. بنی اوس که خلفای بنی قریظه بودند گفتند ای رسول
 خدا که ما را از اینجا خارج کن (که بنی قریظه بودند) معاطلت کردی با بنی قریظه که نوالی ما هستند و ما
 فراموش فرمود حکومت سعد را سیم پذیرید گفتند. بے پذیریم. آنحضرت فرمان داد تا سعد را
 بیاورند و اوس. سعد را بر دراز گوشه سوار کردند و سوسه پیغمبر بردند و میگفتند ای ابا عمر
 با موالی خود مهربانی کن. چون سعد میامد گفت در حق ایشان فرمان نیکم که مردمان کشته شوند
 و مال ایشان بر مسلمانان قسمت شود. سپس پیغمبر خدا بدین باز آمد و بنو قریظه را در خانه میگذارد
 انصار بند داشتند و باز یک یک را گردن میزدند.

جنگ بنی قریظه

در سینه ششم جنگ بنی المصطلق در میان آمد و چنان شد که بنی المصطلق بجا رفت مسلمانان بنی قریظه
 گشتند و حوث را سپه سالار ساختند آنحضرت بدین آگهی بر خاست و با مسلمانان بنی قریظه المصطلق بر

آگیری که از ایشان بود و چهار شد. مشیر کلان در جنگ کوشید و باز راه گریز برداشتند.
هر روز سال در ماه ذیقعد پیغمبر خدا عجله کرد و بیست و یکم آنگاه جنگی داشتند با کرب و سه از
مهاجرین و انصار که ماند از یکدیگر و چهار صد و دوازده بیرون آمد و مدی را با باقی جنگی در آن کرد
و پیروز شدند که زیارت خانه کعبه می آمدند چون به عسکان رسید بشر بن سفیان اطمینان بدید
و خود را گفت ای پیغمبر خدا تو پیش قدمت را شنیده بخی طوی گرد آمده اند و سوگند خورده
که هرگز ترا در آنجا رفتن ندارند. از عروه بن مسعود الشقی که برادر اهل طائف بود پرسیدند
تو پیش پیامد و گفت که تو پیش پیکار پیوسته اند و سوگند خدا خورده که هرگز ترا که در آمدن نماند
و در آن جنگ عروه دست برایش پیغمبر خدا می برد و پیروزین شقیه که پشت سر پیغمبر خدا استاده
بود و در جنگ پیروز و گیتی از دست پیغمبر خدا دست یازدهان عروه گفت تو عیسی که خلق هستی
آنحضرت میسخر فرمود. عروه برخاست و میدید که پیغمبر خدا اگر وضو فرموده اصحاب دیگر نشستن
آنها فرمودند اشق است شایسته و اگر دوستی است و میقات است و اگر دشمنی است و اگر دوستی است پس چون
بفرمودش آمد گفت من بجهنم و تو بمصر و ملک عثمان رسید ام اگر بخدا که باد شایسته و از رسیدن
تو من چنان محترم ندیده ام که محمد را در میان اصحابش و آنحضرت عثمان بن عفان را در میان
و اصحابان تو پیش فرستاد که ما از پیوسته جنگ نیامده ایم ایشان عثمان را در قیام انداختند و پیغمبر خدا
آگیری رسید که خوش بختی شد. فرمود بنده من تا کیفر این به تو پیش نه مانم و مردمان را بخدا باز
در پنجه جانان می بیعت کردند و این بیعت را بیعت الرضوان می خوانند باز تو پیش میل را
فرستادند تا بدین شرط بیعت کند که سال باز گردد آنحضرت را پذیرا آمد و علی را بخواند و
فرمود بنویس اللهم الله الرحمن الرحیم و بیعت من این را شنیدی و انعم بایه یا سیدنا محمد
بنویس و چنین نوشته شد باز فرمود بنویس برای پیغمبر خدا یا سیدنا صلح کرد و سبیل

گفت اگر سے دانتیم کہ پیغمبر خدا هستی با تو جنگ سے کر دیم نام خود نام پر ت بولیں آنحضرت
 علی روز خود تا نقطہ پیغمبر خدا محو کرد۔ بالجلد بریں مشایط صلح کرده شد۔ یکے آنکہ تا ده سال جنگ
 بر خیزیم۔ پیغمبر خدا اگر گشت از گزوه بت پوستان بر محمد بیاید۔ آرا باز ده۔ سه دیگر آنکه هر گشت که
 جو ابر با محمد هر که خواهد با تیش محمد میدد۔ غزائیکه در میان بنود۔ چهارم آنکه دریں سال
 مسلمانان باز گردند و سال دیگر تیش ستم روز را بیرون روند و مسلمانان بیابند و سه روز
 با محمد و جبر جلال مسافران و تیغ و رنایم با خود نیارند۔ این نوشته سے بشد که ابو جندل پیر
 سیل۔ سلسله بر پاس پیش پیغمبر خدا بیاید۔ سبیل پسرش را گرفت و گفت اے محمد
 پیش از رسیدن در میان من و تو شرط تمام شده است فرمود راست گیتی و ابو جندل را
 باز گردانید از فریاد برداشت که اے خضر مسلمانان بشر کام یاز سے گردانید تا آرام دهند
 پیغمبر خدا فرمود صبر میکن۔ ایشان عهد کردم و هرگز شکم مسلمانان را تا صف جزو سے پیچیده و سخت
 پریشان مشد۔ چون آنحضرت بدید باز آمد صبیح بن اسید۔ که مسلمان شده بود و در مکه را
 سید کرده بود و بر رسید پیغمبر خدا با تیش فرستاد و فرمود که در کیش با پیان را نشکند۔

اندریں سال آنحضرت بسو سے خضر و قیس و نجاشی و نفوش شاه مصر و غیره اما گیل فرمود
 نفوش نام را پذیرفت و اینها ناز ستاد۔ و نجاشی بر دست جعفر بن ابی طالب سلام
 آورد۔ و قیس اگر چه خواست که مسلمانان گیرد مگر از قوم خود بر مسید۔ و خضر آن لاه را بدرید
 گفت "ایں بندہ امن پیش سے نویسد" و منذر والی بحرین از بهر جوب آجا با سلام درآمد و بود
 گبر و سا که در آجا بود و جز به پذیرفتند۔

در سال پنجم جنگ خیبر میان آمد و پیان بود که یوں پیغمبر خدا از حدیبیه باز آمد بدید ماه ذی الحجه
 و نئے از محرم بمر بود مگر از جود ان خیبر این بنود چایشان افزو شو سکتی بود و در کنین انتظار

وقت فرصت بودند پس آنحضرت بایک هزار و چهار صد مردان کاری و دود صد سوار بیرون آمد و پیروز
 محاصره کرد و همه حصارش را یک یک فتح نمود نخستین قلعه ناعم و باز قوص و مصعب و تلخ و سلام
 را پس یکدیگر گشود. و قلعه کشائی غیر بدست حضرت علی بن ابی طالب بود. نخست پیغمبر خدا
 را بیت را با و بکر بسپرد تا او جنگ کرد و باز آمد. باز و کر عمر بن الخطاب را داد و هم تحت رزی
 داد و باز آمد. این وقت پیغمبر خدا فرمود بخدا فرادار ایت را بکسی بهیم که قلعه را باز و بستند.
 پس علی را بسپرد و در غاست و حله سرخ در بر کرد و بخیر رسید. مرتب که صاحب قلعه بود با پیغمبر
 که بر سرش استوار بستند بود بر آمد و بخواند

قد حلت خیلانی سرجب	شاکلی السلام بطل محجرب
--------------------	------------------------

و علی رضی الله عنه بخواند انا الذی یحیی اعمی حیدره + کلیت غلات کرمیه المظفره +

الکلاه صبا السیف کیل السند صبا

و برین گفتن هر یک بر هر یک دست بکشاند. مگر علی بن ابی طالب پیش دستی نمود و تینش جبهه و منضمه
 و رجب را تراشیده و بر سرش فرو داد و برخاکش افکند. و این فتح در ماه صفر بود. و خیر یار برین شرط
 صلح خواستند که همواره یک نصف اشمار به فرستند و چون خواهند ایشان را بیرون کنند. پیغمبر خدا
 پذیرفت و خیر یار پیوسته برین گوید بودند تا آنکه عمر در خلافت خود ایشان را بیرون کرد.

سال هشتم سپید و درو سه خالد بن الولید و عمرو بن العاص ایمان آوردند و درین سال جنگ سوره
 روم و نمود و چنان شد که پیغمبر خدا حارث بن عمیر را با نامه سوئے فتنه را رسیده و فرستاد
 به چون بکوفه رسید عمرو بن شمر حبیل او را بکشت. پس پیغمبر خدا رجادی ادلی لشکر
 که پس هزار اند از ایشان می رسید سنده او دیزوین حارثه را را ایت بسپرد و فرمود راه او گشته شود
 به قریه ای طالب و پس از او سه محمد بن عبد الله را بشوند. ایشان راه برداشتند تا بهمان رسیدند

پیغمبر خدا
 فرمود

و شنیدند که هر قلعه بجز هزار و دویست و صد هزار عرب در آب بلقان فرو آمده است
 مسلمانان و دو سبب در میان بماندند و اندیشه می کردند تا چه کنند گفتند باید نامه به پیغمبر خدا
 بنویسیم و چشم بر شمشیر مان و می داریم - چندی بعد آمدن ردا که گفت "دل قوی داریم و
 بر خیزید - از آنچه می ترسید - بجز اینها چیز است که بفرقی شهادت در طلبش بر آمده اید و ما با تو
 و نیروی خود و عثمانان می آید و پیغمبر ما را لشکر و نیروی ما دین همایون ما است که خدا را
 بدان از عجز کرده است" گفتند راست گفتی و گام بردار شدند - و لشکر هر قلعه را شرافت
 (گفتند از مضائق باقی است) بایشان برخورد و مگر مسلمانان جانب تهیه موده گرفته و در آنجا
 هر دو لشکر بر هم گرایدند و جنگ سخت پیاده شد - زید بن حارثه با علم پیغمبر خدا جنگ می نمود و از
 زخم سنانها جان بسپرد باز جعفر بن ابی طالب علم را گرفت و جنگ میداد و در جزئی خود و چون
 زخم رو در هم کشید - از اسپ سوار خود فرود آمد و پیاده کرد و تیغ میزد تا آنکه کشته شد -
 باز عبد الله بن ردا که علم را گرفت و اسپ را بگذاشت و پیاده جنگ داد تا او هم کشته شد مسلمانان
 را کشته شدند - این وقت ثابت بن ارقم انصار علم را بدست آورد و گفت یا مشرکین از شما
 مردیست از این پیروزید - گفتند بر تو را رضی هستیم گفت من مردی کار نباشم خاکه بن ویت
 را پذیرا شود - خالد علم را گرفت و باز رو سپرد و کشته شد و او را در زمین بداد تا دشمن را از زمین
 باز داشت و بعد از آن باز آمدند

و بعد از سال صلح حدیبیه شکست و شهر مکه را بگشودند و باعث آن شدند که در این سال بی مکه
 با قریش عهد بستند و بدین ترتیب آمد که با پیغمبر خدا ایمان درست کرده بودند از دشمنی بیرون شدند
 و پیغمبر خدا را بکشتند در این کار گریه از قریش هم با بنو مکه یار بودند و لاجرم سعاد و قریش
 با مسلمانان شکست شدند و اوسعیان بدرینه آمد تا آن عهد تازه کند و بر خانه و دختر خود ام حبیبه فصیح

صلح حدیبیه

پیغمبر خدا بود فرد شد - و بر آنحضرت رسید و سخن را اند آنحضرت هیچ نفرمود و باز به بزرگان صحابہ
 آمد ایشان ہم پاسخے ندادند - ناگزیر بیکه باز رفت و هرگز پشت برایش و انمود - پیغمبر خدا ساکت
 درست کرد و با مهاجرین و انصار و گردا گرده عرب که یکی لشکریان ده هزار و دهم رمضان
 ششم از مدینه بیرون میشد چون بیکه نزدیک شدند عباس بر پشت پیغمبر خدا سوار شد - و
 پیش میرفت که آواز ابوسفیان و حکیم بن حزام که بحسب تقویر آمده بودند بشنید عباس بخواند اے
 اباحظله (یعنی ابوسفیان) ابوسفیان گفت لیک پدر و مادر من ندایت شنوند آنسوے توجه است
 است - عباس گفت پیغمبر خدا با ده هزار مردان برآمده است گفت پس مرا چه می فرمائی گفت
 بیایه من بیاتان از آنحضرت ترا ز نهار بخوابم - و ابوسفیان را ردیف خود ساخت و نزد پیغمبر
 خدا ایستاد و در حق دے پیغمبر گفت آنحضرت فرمود اے ابوسفیان مگر هنوز سنگام آن ز سید
 که بدانی با خدا اے خدا و دیگر نیست - گفت بے و نستم اے پیغمبر خدا پدر و مادر من قربانت
 شوند اگر با خدا دیگر اے هم اینها بودی بکار ما آمد اے - فرمود و اینها را باقی کس از شما باقی است
 هشتم گفت البته درین سخن چیزے بدل است - باز شهادت داد و اسلام گرفت - پیغمبر خدا
 فرمود هر که در خانه ابوسفیان خود را برساند ز نهار لیست و هر که بکعبه در آید پناه یابد و هر که
 در خود را فراز کند رستگار باشد - و عباس را فرمود که ابوسفیان را بگوشه کوه در آن تنگ
 وادی بدار و من لشکر یزدانی بروی بگذرد و او بنگرد - عباس اورا بر دپس بروی بگذشتند از
 بنی غطفان چهار صد مرد و از خزیمه یکزار و سه کس از بنی سلیم هفت صد و از جبینه یکزار و چهار صد -
 و پنجین گروه از تمیم و قیس و اسد و بکشتند علما یک شیده و آواز یکیر و تهلیل بلند کنان تا آنکه پیغمبر
 خدا در میان بشکست یلگون - از سلسلهوران مهاجرین و انصار که همگان در آهین غرق بودند در
 شد - ابوسفیان پیسید این میبختند - عباس گفت پیغمبر خدا است با مهاجرین و انصار گفت بران

ز باد شاهی بزرگ دست بسم داد. گفت این چگونگی شاهی نیست این قره سیم نیست.
 سپس ابو سفیان با حکیم بن عزام بکه درآمد و در کعبه با او از طبع و نداد و داد که یا مشرقریش
 اینک محمد بن شهاب شکر سے آورده است که چاره اش تو امید گفتند پس چه کنیم گفت هر که بخانه ام
 در کعبه پناه یابد و هر کعبه در آید پناه یابد و هر که در خود را فرزند پناه یابد باز او از دست یا مشرقریش
 اسلام گیرد و دستگار شود برین گفتن زینت شد پیش آمد و ریش او را گرفت و گفت آتے زادگان
 غالب این پیرندان را گردن بزنید. و پیغمبر خدا را سیر و سعد بن جناد را از دست او با کعبه در
 آیند. سعد گفت امروز که بعد از حرم نگذاریم یکے از مهاجرین این سخن بشنید و با حضرت رسانید.
 پیغمبر خدا علی بن ابی طالب را سیر و سعد را در باب و رایت از دیگر و گوشتکاشی که کعبه در کعبه
 و خالد بن ولید را فرمان داد که از نشیب که بر آید. و چون پیغمبر خدا از طوی رسید با ایشان
 این وقت چادر سے سر بردارید که بستر بود در آنجا برین نفع که خدا ایشان را امت فرمود و سر پاس
 گذاری فرو کرد و باز روان شد و از نشیب از آسے بر آمد و بعد از آنجا سر آید و اش را از دند
 و کمر حسن ابی بلی و غیره بخند و همی فرامی آورده بودند که دسے از او باش و از نو بگوید و نو حرت نیز
 بایشان پیوسته بودند و اینها بر خالد بن ولید سے کشاد و او دند و از پیش رفتن باز داشتند و خالد هم
 تیغ بر کشید و با آنها در افتاد و تا سه تن از مسلمانان و چندے از مشرکین کشته شدند. سپس بت
 پرستان رود گردید و نماند و اکنون که مسلمانان بکه دسے آمدند زمان بت پرستان ممر راه گرفتند
 و میانے خود را پریشان داده و چادر یکے خود بر دسے آنها مسلمانان سے زدند و پیغمبر خدا
 را از دین این حالت تبسم آمد. چون آنحضرت بکه در آنکه عمامه سیاه بر سرش بود و در کعبه
 بایشان گفت لا اله الا الله وحده لا شریک له و ما تدرک او مال یدعی فهو تحت قدمی
 حاقدین الله سدا لاله البیت و سقایة الحج. یعنی دعوائے خون و کابل و خنجر که در میانیت

بود امروز باطل کردم و در پاسب سپردم مگر خدمت کعبه و تقایط حجاج " باز فرمود یا مستتر قریش
 میدانید که بشا چه خواهم سپیم کرد گفتند جز کوفی نگنی که این کریم و این کریم ^{حسی} فرمود بروید
 که شما را ازاد کردم و هفت بار طواف کعبه فرمود و بخانه یزدانی اند آمد و نماز گنجد در آن خانه سه
 صد و شصت تنها بود که بنام پیغمبر و بزرگان تراشیده بودند فرمان داد تا بیرون نکرده
 شوند و سوسه که آنها اشارت فرموده و گفته جَاء الْحَقُّ وَزَعَقَ السَّاطِلُ إِنَّ السَّاطِلَ
 كَانَ زَهُوًّا پس بر صفای از هر بیت نشست و عمر بن الخطاب نیز فخر نشسته بودند
 بر این سخن سبقت میگرفت که فرمان خدا و پیغمبرش را بشنوند و بپذیرند و بدین طور چون سبقت داد
 انجام پذیرفت نوبت زمان رسید و در بیان هند بنت عصبه زن ابوسفیان هم بود چون
 آنحضرت بایشان فرمود برین سخن سبقت کنید که ^{احمد انشا الله} هند گفت بر این چه
 سبقتی که با مردان گنجی باز فرمود که در بدکاری گردید هند گفت که باز سبقت من بخواهد کرد باز
 فرمود فرزندان خود را بکشید گفت در غوری ایشان را هر دویم و چون بزرگ شدند در بدکاری
 کشتی پس تودائی و ایشان باز فرمود بر کس تممت مندید هند گفت بخدا این خواست بگفت
 و تو جز نیک خوئی در دست کرداری ما را بسے آموزی باز فرمود در نکوکاری همه از فرمانم بپایان
 گفت اگر تا فرمانیت را میخواستیم در اینجا نمی آمدیم پس پیغمبر خدا عمر بن الخطاب را فرمان داد
 تا از آنها سبقت گرفت و توبه داد چون هنگام نماز پیشین آمد آنحضرت بلال را فرمود که بر بام
 کعبه برآمده بانگ نماز دهد و قویش اینوقت بر سر کوه بود و دست از ایشان اسلام آورد و نزد چنگ
 پناه میخواست چون بلال بر اشهد ان محمدا رسول الله رسید جویریہ دختر ابوجهل گفت خدا
 بزرگترین منت نهاد که امروز خدای را از بام فریاد کنان ندید و حوث بن هشام گفت اے
 کاشیکه من امروز خدای را ندیده بودم و بر خنجه چینیان حرفها زودند گریست و گفت که اینها مسلمانی

گرفتند و اسلام شان بخت شد.

بعد از سال هجری (که دودیت در میان که دلائل) با هو از جنگ رود و چنان بود که چون
 هو از آنجا که شدند که بر کمر پیغمبر خدا (فیر و زمند کرد گفتند و در نبود که اکنون با همتا با هم بر
 پس همان بهتر که پیشیستی کنیم - مالک بن عوف سالار شد و هو از آنجا که آمدند و لقیف
 هم بسیار لاری قارب بن الاسود یا ایشان بدار شدند - و مالک مردم خود را باگی گرفتن بفرستاد -
 چون پیغمبر خدا بشنید باد و هزار مردمان تلمذه مسلمان و ده هزار اصحاب از که برخاست - مسلمانان
 چون صحبت خود گفتند امروز بر ما چیزی نشود چنانکه در تنزیه آید و چون اذن عجب که گذر کند و فلان
 تخت عتبه شد و ضاقت علی که از مرض بجا سجت و چون مسلمانان چنین نزد یک نشسته
 و بر پای فرود آمدند که هیچ بود و معاینه داشت - گویا در تیرگی صبح فرود آمدند و مشرکان از
 پیش آمده در تنگناست و در این بین نشسته بودند - چون مسلمانان فرود آمدند آنها را گرفت بر تن
 و کیاری بر ایشان زد و چنان شکست دادند که یکدیگر را نمی رسیده پیغمبر خدا بر جانب
 راست گرایید و همه از مهاجرین و انصار که در آنها علی و ابوبکر و عباس بودند با حضرت برآمدند
 پیغمبر خدا پیغمبر بود یا آنها اناس در اینجا پیدا شد که من پیغمبر خدا و محمد بن عبد الله استم و عباس
 را که عثمان اشتر اخفرت گرفته بود و مردی تنومند و بلند آواز بود فرمود تا با یک برداشت
 یا معاشر انصار یا اصحاب السمر (یعنی بیت الرضوان) گفتند لبیک لبیک و چنان شتاب
 زده گفتند که اگر مردی را شترش برود وی باز نگشته است و فرود آمد و پی
 آواز برداشته - "ما آنکه بگی یکصد مردان فراهم آمدند و حضرت یا ایشان رو بر زمین
 فرود و جنگ داد و چون آتش رزم در جوش و خروش آمد فرمود انان اللهی لا کذب انان
 ابن عبد المطلب الا انی حمی الوطنین یعنی اکنون تنور گرم شده و من شسته خاک برداشت

دہر دے شرکاں بنداخت تا ہریمت خورد چاکہ در تریل اشارت رفت - و ہماریت
 اذہریمت و لکن اللہ ہریمت دہر لاشہ ز نے بگڈشت پر سید ایں را کہ کشتہ است
 گفتند خالد بن الولید - پس یکے را فرمود خالد را دریاب و بگوئے کہ پیغمبر خدا از کشتن بن
 و بچہ و مزدور نمی کردہ است - تا روز مسلمانان را غنیمت و آسار اسے بسیار بدست آمد - از کشتن
 شیمار و دختر حارث کہ خواہر رضاعت پیغمبر خدا بود پیش آمد و خود را نشان داد پیغمبر او را شنافت
 دہر دے چادرش بر زمین بگستر و چاکہ او خواست پیرے بدوش بناناشن گیل فرمود
 باز فرمود و ہوازن آمدند و گفتند اسے پیغمبر خدا اپنے بڑا گڈشت ہر تو آشکار است اکنون برا بنویس
 خدا بر تو بختاید - و از بنی سعد کہ با پیغمبر خدا رشتہ رضاعت داشتند تہسیر برخواست و گفت
 اسے پیغمبر خدا و را ایں کسیران کلمات و حالات رضاعتی تو و آہنا کہ در کھا و شکان پرورش یافتی
 آمدہ اند - و اگر نعمان بن المنذر را ایں خدمت تقدیم رسانیدی از دے چشم عنایت مارا بوی
 و تو ازینا بہترستی پس آنحضرت فرمود آہنا کہ مکر ابن عبد المطلب را باشد بشما بخشدیم - و چون بہ نماز
 فرہم آیم گوئید "پیغمبر خدا از اسوئے مسلمانان و مسلمانان را اسوئے پیغمبر خدا از حق و راستی را
 فرزندان بشاعت سے آیم" و پچھاں کر دند - پس آنحضرت فرمود اپنے مارا دینی عبد المطلب
 باشد بشما بخشدیم و مہاجرین و انصار گفتند اپنے مارا رسد بہ پیغمبر خدا احوالت کر دیم پس امیران
 کہ شش ہزار بودند را فی یافتند باز غنیمت تقسیم فرمود و بنامان بخشید - چون پیغمبر خدا ایں غنیمتہارا
 بقریش و دیگر قبائل عرب دادہ بود و انصار را از اں بہرہ نرسیدہ دلشان را خار خارے گرفت
 تا آنکہ یکے گفتہ بود کہ کہوں پیغمبر خدا اپنے پشادندان خود رسید - پیغمبر خدا سعد بن عبادہ را فرمود
 تا اذ قوم خود پیش آنحضرت بیار و پس پیغمبر خدا بگفتار آمد و فرمود "انچہ شما گفتید من رسید - مگر خدا
 شما را بواسطہ من از گریہ ہدایت و حرکت بدولت و از دشمنی ہم محبت نرسانید" گفتند اسے پیغمبر خدا

بخدا راست فرمودی گفت چرا جواب نمیدید گفتند که گویت فرمود اگر "خواستید میگفتید راست"
بودی که جنگ سخت در نوع زن گفتند و گذاشتند - و برانند و اترار است که شوخیم و یادوری کردیم
و پناه دادیم و بنوا آمدی و ابرگ و نواست ساز دادیم "یا معشر الانصار از یکرشته از زلف
دنیوی خوشی را تا لایف قلوب کردم شما دلزده شدید مگر خوش بستی کنید که مردمان بگویند
و شتران بروند و شما با پیغمبر خدا بجای باز آئید - بخدا اگر هم گمان بر آید و روز و انصار بر آید
من راه انصار را بگیرم" چون این شنیدند قوم را دل از جا بستی شد و بگری آمدند و چندان گریستند
که ریشها تر شد و گفتند برین قسمت که با پیغمبر را یافتیم رضا دادیم -

در سال نهم جنگ تبوک سرزد و چنان شد که پیغمبر خدا بشنیدن این خبر که بقتل بروم با جمعی از انبیا
عوب که داشت آنجا که دس دارد ساز جنگ فرمود - درین هنگام از شدت توف و غم سالی که
بود مردمان در عسرت بودند آنحضرت فرمود در راه خدا هر کس هر چه تواند پیش آورد پس ابو بکر هر چه از اموال
و صامت داشت بیاد و عثمان سه صد شتر و هزار دینار پیش نمود و همچنین دیگران خرج کردند تا ساز
جنگ مستعد شد - و آنحضرت به تبوک رسید - و حاکم دالی ایله بود و بیاید و جزیه پذیرفت و همچنین اهل
حجاز را گرد نمود و اهل ادرج بر صد و بیست سالانه صلح کردند - پیغمبر خدا در روز مردانه به تبوک که باز گردید
نیامدند لا جرم به مدینه باز آمد -

در سال دهم از هر طرفی و خود عوب پیغمبر خدا بستی آمد و مردمان فوج فوج اسلام میگرفتند و چاک در
قرآن آمده اذ جاء نصر الله و الفاتح و مایه الناس یلکون فبین الله الفوجا -
چنانچه و قد نبی سید ولی و بنی تیمم و بنی خزیره و غیره حاضر شدند و شایان حمیرا و اهل اسلام را
فرستادند - بعد از سال آنحضرت علی بن ابی طالب را با نامه بکین فرمود و چوب اهل مدینه نامه
پیغمبر خدا را بشنوند و هموار یک روز مسلمانان گرفتند - و باز گردید و اهل یمن با سلام و آمدند - و

پندرہ سال آنحضرت است و پنجم ذیقعدہ پر پہنچ کعبہ برخاست تاج و تکر فرمود و خطبہ دراز افرمود۔

وفات جناب رسول صلعم

پنجم ذی قعدہ از حجة الوداع باز آمد و پدیسہ باز چوں سال دهم پیاکان آمد و سال یازدهم آغاز شد
در او آخر صفر آنحضرت بر بستر بیماری افتاد و رنجوریش و بیدم افزون شد و سرے تاز و سرے بر فضیل
بن ابی طالب و علی بن ابی طالب تکیہ کنان بیرون شد و بمسجد آمد و بر منبر نشست۔ پس از آنکه
خدا سے رابستایش یاد کرد و خطاب بمرادان فرمود و گفت ایھا الناس اگر کسی را بر نیستی
تا زیادت زود باشم اینک پشت من۔ و اگر عرض کسی پر شناسی و آنچه باشم اینک عرض من۔ و اگر
چو مال کسی بیزے گرفته باشم از مال من بگردد و بیج نرسد کہ در دم کیے پیدا نشود۔ و بگفت
فراموشم درم بر تو سے آید آنحضرت بدادش۔ زین پس بہر اصحاب آمد کہ از من خواست و مسلمانان
را بر انصاف و صیت فرمود۔ چون رنجوریش درازای کشید فرمود و ذات کا بکلیار یاد ابر شفا
چونے بنوشتن دهم کم پس از من گراہ نشوید ایوقت مردمان با هم مخالفت کروید و از آنحضرت
بار باو سے پرسیدند و وقت سے بشورانیدند فرمود مرا بہن گذارید کہ در طاعت کہ دستم بگرفت
است از آنچه بد میجویندم۔ و وصیت فرمود کہ مشرکان را از جزیرہ عرب بیرون کنند۔ و باو فرود
بچناس معاملت کنند کہ او میفرمود۔ و در شدت رنجوری چون بالاک بہر نیاز پرسید فرمود ابا کررا
بگویند کہ ز نام شود و او بکر در سنیزدہ نماند و قبوسے سہ روز پیش امام شہر آنحضرت بروانیکہ
و دایح همان گفت نماز صبح بیامد و مردوان را بدید از آنجناب جانیستے دید کہ ہمہ روز نمازگار از
منظر رفت و آنحضرت برایشان نگاہ کرد و تبسے فرمود۔ چون دهم و اسپیل رسید از شدت کجیست
آب بہت مبارک بگرفتے و بر چہرہ ہمایوں بردے و بفرمودے (بل الرفیق الاعلی) پس نماز

فرمود روز دوشنبه دوازدهم ریح الاول ساله بود و آنحضرت شصت و سه سال در جهان
 بماند علی و عباس و فضل و تقی (که هر دو پس از آن جناب بودند) و اسامه بن زید خلیف
 سه تا جاساسه کفن دادند و بخانه عائشه که جاسه وفات حضرت بود پس از نیم روز دفن شدند
 و میران آنجناب علی - عثمان - خالد بن سعید - ابان بن سعید - عمار بن الحمزوی - ابی بن
 کعب - زید بن ثابت - معاویه بن ابی سفیان - حفصه الاسدی بودند و عمال آنجناب ابوبکر
 رضی الله عنده و زیاد بن لیهة الانصاری بر حضرت - و عدی بن حاتم الطائی بر سید اسد و مالک
 بن نویره بر حفصه - و عمار بن الحمزوی بر جبرین - و خالد بن سعید بر زید و تدحج بود -

الحقی از شامل پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم

پیغمبر خدا در صورت و معنی بهترین مردیان بود آنچه از شکیب و بردباری و در گذر و فروتنی و شرم
 و مروی و مهر بانی و قنانت و جو الخروی و دلیری و در گذر آمده احدی را امیر نشده و همواره
 پاکیزه اندام بود - و جامه پاک پوشیده و مشیو از بان و تیر پوش و شیرین کار و خوشنوی
 بود - آنست گفت که ده سال خدمت پیغمبر خدا کردم مگر هیچگاه مرا نگفت که اگر دوی و آیا کردی
 رزم ز - ای چادر آنحضرت از قفا چنان بکشید که عایشه او بر گردن مبارک نشان گذشت
 و آنحضرت بر سینه اعرابی گردید و گفت یا محمد از ما لے که خدایت بخشیده است مرا چیزی بده
 و آنحضرت از رو بوی او کرد و بچندید و اشارت فرمود تا او را چیزی بده و او نه - و یک تن
 از نهان مدینه دست آنحضرت گرفت تا کار بازارش سازد و او آنحضرت را هر جا که خواستی
 بروی - و چون در جنگ احد زنها خورد گفتند بر مشرکین و عاصی بدین نزد خدا را هر چه گوئی
 نفیست او و گفت بار خدا یا قوم مرا بدایت کن که من دانند - و آنحضرت کیسه را بر زن و چه

کس بخشاده - و ازین پیش چه توان بود که زن یهودیه را که در گوشت گوسفند زهرش داد
 بود و اعتراف هم کرد صف داشت و اهل تعلیم را که بکشتش میان بیت المقدس و کربلا آمدند
 را فرمود - چون با کسی مصافحه کردی دست خود باز نکشیدے تا آنکه همون باز کشیدے -
 و هرگز ادراندید که زانوے خود از زانوے خود پیشین داد - و بیشتر نموشش نشستی گفتند که
 شریکین ترازد و شیزه زانان بود که چوں چیزے ناپسند داشتے از چهره مبارکش میداشتند و آله
 شرح در دسے کسے بر اینکندید - و کسے را چنان خطاب فرمودی که ناپسندش آید - و بدی را
 بدی کیفر نیندازد بلکه بخشایش دور گذار فرمودی - و آنحضرت در دلیری به فرازین تر رسیده - در
 مصر کماے سخت که دلاوران و پهلوانان بگریختند او چنان پاس بر جای بود و نرم گوسے بگرفت
 و آمیزگان دو لبوسے بود و دل مردان بدست آوردے و بزرگان هر قوم را گرامی داشتی و با همه
 انشیں بر چهره خود بوسے معالمت فرمودی و آهنگان را حاجت روا فرمودی و توانستی
 از سخن شیرین و ریختن انداختی - هر کسے که ادر اینجاندے لبیک باز دادے - و با اصحاب بیعتی
 هم سخن گشتی و با اطفال ایشان بله و خنده آدے و پیشین خود نشانادے - و دعوت هر آزاد و بنده
 و کینه و سکیں پذیرفتے و با چاکر خود طعام خوردے - و بهر یار پرسی بدرترین گوشت مدینه بر دسے خود
 آوردن را پذیرفتے و با اصحاب و سلام و مصافحه پیشی نمودی و هر که بر دسے آمد بزرگش
 داشتی و گایے بر دسے چادر خود بگستردی - و بر بالین خود نشانادے و اصحاب را به نیکو
 ترین نام و کمیت ایشان خواندے و سخن کسے قطع فرمودی و آنحضرت قوشش نفس ترین مردان
 بود و بیشتر تسلیم بوسے و بوی شیار که از صف رضایی او بود میاورند آنحضرت چادر خود بر دسے بگسترد
 و چون برادر رضایی او آمد بر خاست و پیش خود نشانادے و به توبه کینه را بی التماس آنحضرت را

و باز کس قانع دوست داشته روزی بر صیحات ایشان تعلیم بخاستند فرمودند چو نغمیایان بر پایی
 شود و میفرمودند از انداز من پیش است این چنانکه نصاری پسویم با به ستودند و میفرمودند و در این گنجینه
 روزی بازار رفت و پیر چینه بخرد فروشنده ای با به بر صفت داد و پیش را بر سیر آنحضرت است
 باز کشید و فرمود عجم با شهبان خود چنین میکنند و من نیستم گر یک از شما چو و قد بنی عامر گفت و سید
 الهادی فرمود مسجد خدا است مجلسش بآب آراسته بود و روی آواز بلند میشد و به گویی زبان
 نغمه کشند و چو او سخن آمد همه سر در پیش سے افکندند و گوش پس سے کردند و چو
 بقو سے رفتی بهماں جایی که مجلس نهایت یافته بنشست و همواره چشم زد و داشته و پیش
 از پیش نبود که نگاه به بر افکندی بیشتر خوش بود و چو ن بگفتار آمدی بخش جدا جدا میبود
 و کوتاهی و رازی دور از کارند داشت و گفتارش هم روان و هم آهستگی داشت که اگر کسی خوشی
 هر فاشن بیشتر و طیب و بوسه خوش پسند داشتی و بیشتر بکار آوردی - آنحضرت در همیشه
 فراخی نداشت عاقله گوید که سه روز پس بیکه که از نان سیر خورد و هر گوید که هیچگاه از نان گندم آنحضرت
 سیر نکرده تا آنکه از جهان رفت و بیشتر از چرم بود و گنده به پوست حرمان وجود و ایشار پسند داشته
 و بهر فردا آنکه گذشتی باره نو هزار درهم بپاش آرد و در جویری که گذشتند آنحضرت بر خاست
 و بهر را تقسیم نمود و بوسه آنحضرت رسید و پیر بخواست فرمود اکنون ندارم مگر این چو چیزی
 برسد بخت - هر گاه خدا سے ترا بهر توانی تکلیف نداد - پیغمبر خدا را این سخن نایب پسند آمد باز
 هر دو از انصار گفت ای پیغمبرش و از خداوند عرش قریب که تنگ روزیت بکنند آنحضرت قسم
 فرمود آثار خوشی از چهره اش بتافت - و خدا پیش بجوان الکلام برگزیده بود که حق بسیار بلفظ اندک
 بیان نمودی پس تو هم بخواهی بهما یونش که آنکه بر از حکمت هستند در فصاحت و بلاغت با تو

کار با بریت است - هر کس را گوهر نیست - هر کمتد در خود شناخت برست - مشورت بر اختیار باید -
 مرد نه گفته اختیار دارد - با کسی سخت بیگار است که هر چه تو بردی خواهی او بر تو نخواهد شک - آنکه
 خوش گفت نامود کرد یا نموشید تا برست - دور و سه را پیش خدا آید نیست مردم چون دندانهای
 شانه هستند - مرد با دوست خود است - خون مسلمانان با هم برابر است و دست بالا از دست
 زیرین بهتر است - میان کار با بهتر کار است - مومن از سوراخ ده بار گزیده نشود - شکست بگری
 پذیرد - تنهایی از پیشین بدتر است - خنده کمن که بسیاری خنده دل بپذیراند - حق و باطل که گوی
 بانق - چشم بر زمین دوست در آستین بدارید - بر خدا شرفی آنکه بر بزرگتر - شیفگی ترا که بزرگ
 هر کس بر مردم بخشد خدا بر دے بخشد - مسلمانان چون بنای هستند که اجزایش از یکدیگر جدا
 گرفته - بهترین اعمال است مسرم اندک پاینده باشد - گوهرم نداری کن هر چه خواهی - قدر هر کس
 نگهدار مسلمانان آئینه هم بگرداند - بزرگ خیاسته است که با برادر خود سخن گوئی که او را آتش داند
 در تو روشن بینی - گرد پس عیب مردم افق در پنا خرابی انگنی - فقط

